

Ключевые слова: екологізація; екологізація законодавства; використання природних ресурсів; природоохоронні вимоги; екологічні імперативи; еколого-правові обмеження.

Kobetska N. R. The Ecologization of the Legislation on the Use of Natural Resources

The article is focused on the nature, peculiarities and manifestations of the ecologization process of the legislation on the use of natural resources. The author defines the levels of this process, indicating that the mechanism of consideration of ecological, environmental requirements is formed at the level of the individual consciousness and society in general, the priorities of the international and national policies, the legal system and state legislation, and it is specified in the relevant legal regulations. The article deals with the specific examples of the reflection of environmental and legal imperatives, restrictions, obligations in relation to the use of natural resources.

Keywords: ecologization; ecologization of the legislation; use of natural resources; environmental requirements; environmental imperatives; environmental and legal restrictions.

Костур О.Д.

**ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО
ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА
ФОРМА ВЕДЕННЯ ТОВАРНОГО
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО
ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ
СНД: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ**

УДК 349.42:631.11

Актуальність теми. Фермерське господарство є самостійною організаційно-правовою формою ведення товарного сільськогосподарського виробництва в Україні та державах СНД. На даний час фермерські господарства ефективно функціонують в Україні. Так, станом на 1 липня 2013 року в Україні функціонувало 40856 фермерських господарств [1, с. 51].

Фермерське господарство є ефективною формою аграрного господарювання, завдяки якій селянин може займатися веденням товарного сільськогосподарського виробництва, використовуючи землі сільськогосподарського призначення. Правовий статус

фермерських господарств в Україні та державах СНД визначений нормативно-правовими актами вищої юридичної сили, в яких закріплено порядок створення та припинення фермерських господарств, особливості майнових, земельних, управлінських, членських, господарських та інших правовідносин у таких господарствах.

В Україні правовий статус фермерського господарства визначає Закон України «Про фермерське господарство» [2]. Однак, в даному нормативно-правовому акті залишилися прогалини у регулюванні майнових та земельних відносин у фермерських господарствах, також практично не врегульовані членські, управлінські та трудові правовідносини. Тому доцільним є порівняльно-правовий аналіз законодавчого регулювання діяльності фермерських господарств у державах СНД, з метою внесення обґрунтованих пропозицій до чинного законодавства України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремим питанням правового статусу фермерських господарств присвячені праці Б.М. Беженар, М.Я.Ващишин, М.С. Долинської, В.М. Єрмоленка, В.П. Жушмана, А.М.Земко, Т.О. Коваленко, П.Ф. Кулинич, Л.В. Логущ, С.М. Марченко, Н.М.Оніщенко, Т.П. Проценко, О.О. Погрібного, А.М. Статівки, Н.І.Титової, М.В. Шульги, В.Ю. Уркевича та інших учених. Однак, порівняльно-правове дослідження правового статусу фермерських господарств за законодавством України та держав СНД у вітчизняній науковій доктрині не здійснювалося.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу правового статусу фермерських господарств як організаційно-правової форми ведення товарного сільськогосподарського виробництва в Україні та державах СНД.

Виклад основного матеріалу дослідження. У державах СНД фермерське господарство визначається по-різному: селянське (фермерське) господарство (Молдова, Киргизстан, Білорусь, Російська Федерація), фермерське господарство (Узбекистан), селянське або фермерське господарство (Казахстан), дехканське

(фермерське) господарство (Таджикистан), селянське господарство (Вірменія).

Фермерське господарство за законодавством України є формою підприємницької діяльності громадян зі створенням юридичної особи (ст.1 Закону України «Про фермерське господарство» [2]).

В інших державах СНД фермерські господарства створюються як зі статусом юридичної особи (Узбекистан, Киргизстан), так і без статусу юридичної особи (Російська Федерація, Казахстан), а в Республіці Молдова фермерське господарство має статус фізичної особи (відповідно до Закону Республіки Молдова «Про селянське (фермерське) господарство» [4]). Однак, у всіх країнах СНД, незалежно від наявності чи відсутності статусу юридичної особи, фермерське господарство є підприємницькою структурою, тобто має на меті отримання прибутку. Як зазначають науковці, «право на підприємницьку діяльність шляхом створення фермерських господарств, що суб'єктивно реалізується завдяки приватному інтересу через приватну мотивацію, є фактично першочерговим публічним інтересом функціонування економічної системи в аграрному секторі» [3, с.156].

Закон України «Про фермерське господарство» (ст. 1) закріплює наступне визначення фермерського господарства: «фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян із створенням юридичної особи, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою та реалізацією з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм для ведення фермерського господарства, відповідно до закону» [2]. Визначення поняття фермерського господарства за законодавством України є недосконалим, бо в ньому не враховано його ключових ознак. Варто погодитися із думкою Г.М. Беженар, про те, що законодавче визначення поняття фермерського господарства в Україні відображає, в основному, виробничо-господарську діяльність господарства і не стосується його суб'єктного складу, майнових, земельних та управлінських відносин [5, с.14].

Однією з ключових ознак фермерського господарства є сімейно-трудова характеристика його діяльності. Як справедливо зазначає Н.І. Титова, «сімейно-трудова характеристика фермерських господарств дозволяє вдало поєднувати селянську працю з веденням хатнього господарства на засадах сімейної доброзичливості» [6, с. 168]. Т.П. Проценко називає фермерське господарство «сімейно-трудова об'єднання з метою створення єдиного виробничого колективу» [7, с. 26].

Однак, у законодавчому визначенні фермерського господарства в Україні сімейно-трудова ознака не закріплена. Натомість, вона визначена у ч.1 ст.1 Закону Республіки Білорусь «Про селянське (фермерське) господарство» [8], ч.1 ст.1 Закону Республіки Казахстан «Про селянське або фермерське господарство» [9], ч.1 ст.1 Закону Республіки Киргизстан «Про селянське (фермерське) господарство» [10] та в інших державах СНД. Згідно з цими нормативно-правовими актами праця у фермерських господарствах ґрунтується переважно на особистій участі членів сім'ї та родичів. Варто погодитися з думкою Н.І. Титової про те, що праця членів фермерських господарств є своєрідним різновидом індивідуальної трудової діяльності, тобто члени цих господарств не перебувають у трудових відносинах з будь-якими підприємствами, установами [11, с. 9]. Тому сімейно-трудова ознака повинна бути обов'язково закріплена у визначенні поняття «фермерське господарство» в Законі України «Про фермерське господарство».

Ключовими ознаками фермерського господарства як в Україні, так і в інших державах СНД як організаційно-правової форми ведення товарного сільськогосподарського виробництва є предмет його діяльності: виробництво, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції та використання земель сільськогосподарського призначення як основного засобу виробництва.

У Законі України «Про фермерське господарство» визначено, що право на створення фермерського господарства має кожен дієздатний громадянин України, який досяг 18-річного віку та виявив бажання створити фермерське господарство. В державах СНД передбачені подібні вимоги до засновника фермерського

господарства. Однак, доцільно було б закріпити у чинному законодавстві України визначення поняття «фермер». Як вірно зауважує Л.В.Логущ, в американському законодавстві поняття фермер завжди пов'язується з сільськогосподарським характером його діяльності, поширеним також є поняття «родинний фермер» як суб'єкт аграрних відносин у складі сім'ї [12, с.15]. Зокрема, визначення поняття «фермер» міститься у Законі Республіки Узбекистан «Про фермерське господарство»: це громадянин Республіки Узбекистан, який досягнув 18 років, має відповідну кваліфікацію або досвід роботи у сільському господарстві (ст.4) [13]. На нашу думку, поняття «фермер» можна визначити наступним чином: це дієздатний громадянин України, який має досвід роботи у сільському господарстві або сільськогосподарську кваліфікацію та самостійно або спільно з членами сім'ї чи родичами займається веденням товарного сільськогосподарського виробництва на землях сільськогосподарського призначення шляхом створення фермерського господарства.

Передумовою створення фермерського господарства в Україні та країнах СНД є набуття земельної ділянки зі складу земель сільськогосподарського призначення, у власність або на умовах оренди. На думку Н.І. Титової, одержання у встановленому порядку земельної ділянки громадянином (селянином) у власність (користування) є тим правовстановлюючим фактом, який є юридичною основою для створення і подальшого функціонування фермерського господарства» [6, с.171]. Також слід погодитися з думкою М.Я.Ващишин про те, що найважливішу роль у діяльності фермерського господарства відіграють насамперед не організаційні, як у аграрних господарських товариствах, а земельні правовідносини, адже саме надання земельної ділянки є першою необхідною передумовою для діяльності фермерського господарства [14, с.10].

Варто звернути увагу на те, що Закон Республіки Казахстан «Про селянське або фермерське господарство» визначає, що для отримання земельної ділянки для ведення фермерського господарства в Казахстані громадянин подає заяву, до якої додаються:

програма ведення сільськогосподарського виробництва, документи про наявну освіту або проходження спеціальної підготовки (ст.6) [9]. У чинному законодавстві України закріплено, що при поданні заяви для отримання земельної ділянки, необхідної для ведення фермерського господарства громадянин повинен подати документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (ч.1 ст.7 Закону України «Про фермерське господарство» [2]). Однак, на нашу думку, вказану статтю слід доповнити, зазначивши, що для отримання земельної ділянки громадянин повинен подати програму ведення сільськогосподарського виробництва майбутнім фермерським господарством.

У більшості держав СНД майно належить членам фермерського господарства на праві спільної власності, причому це може бути як спільна сумісна власність, так і спільна часткова власність. До набрання чинності Законом України «Про фермерське господарство» у редакції від 19.06.2003 р. діяльність фермерського господарства регулювалася нормами Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» у редакції 1993 р. [15]. Ч. 2 ст. 16 Закону України «Про селянське (фермерське) господарство» у редакції 1993 р. встановлювався правовий режим спільної сумісної власності на майно членів господарства. На думку В.М. Єрмоленка, право спільної сумісної власності на майно виробничо-господарського призначення є найбільш оптимальним у сучасних умовах господарювання [16, с. 67]. Проте, при спільній сумісній власності можуть виникати проблеми у визначенні часток співвласників [17, с.41].

Належність майна на праві спільної власності у деяких державах СНД зумовлена тим, що фермерське господарство у цих країнах не має статусу юридичної особи (Російська Федерація, Молдова). Натомість, в деяких державах спільна власність на майно закріплена і для фермерських господарств, які мають статус юридичної особи (наприклад, ч.1 ст.18 Закону Республіки Киргизстан «Про селянське (фермерське) господарство», в якій закріплено право спільної сумісної власності, однак договором

може бути передбачено й інше [10]; ч.1 ст.4 Закону Республіки Казахстан «Про селянське або фермерське господарство»: спільна сумісна або спільна часткова власність, залежно від форми фермерського господарства [9]).

Однак, чинний Закон України «Про фермерське господарство» передбачає, що майно фермерського господарства належить йому на праві власності (ч. 1 ст. 20 Закону України «Про фермерське господарство» [2]). Варто погодитися із думкою В.М. Єрмоленка про те, що «не маючи ознаки майнової відокремленості, будь-який суб'єкт господарювання потрапляє у пряму жорстку залежність від волевиявлення його учасників, які у будь-який момент незалежно від виробничої потреби, можуть зажадати повернення своїх майнових часток, внесених до статутного фонду підприємства» [16, с. 66]. Наявність статусу юридичної особи фермерського господарства за законодавством України дає можливість виступати самостійним учасником ринкових відносин.

Права володіння та користування земельними ділянками, які перебувають у власності членів фермерського господарства, здійснює фермерське господарство як юридична особа. Однак, особливості порядку володіння, користування та розпорядження фермерським господарством цими ділянками на законодавчому рівні не визначені [3, с. 32].

На відміну від України, у законодавстві більшості держав СНД закріплено права та обов'язки фермерського господарства по використанню землі. Ст. 9 Закону Республіки Казахстан «Про селянське або фермерське господарство» визначає порядок реалізації земельної правосуб'єктності фермерським господарством як юридичною особою, тобто фермерське господарство має право здійснювати без зміни цільового призначення щодо земельної ділянки, яка належить йому на праві приватної власності, будь-які угоди, не заборонені законодавчими актами Республіки Казахстан [9].

Щодо порядку користування земельними ділянками фермерським господарством на підставі договору оренди, то варто звернути увагу на досвід законодавчого регулювання Узбекистану. У

Законі Республіки Узбекистан «Про фермерське господарство» закріплено, що договір оренди земельної ділянки фермерським господарством може бути розірвано у разі, коли земельна ділянка не використовується за цільовим призначенням, в тому числі це включає посів сільськогосподарських культур, не передбачених договором контрактації сільськогосподарської продукції, або з порушенням норм законодавства тощо (ст.11 [13]). На нашу думку, доцільно було б у Законі України «Про фермерське господарство» також передбачити підстави відповідальності фермерського господарства за використання земельної ділянки не за цільовим призначенням.

Членські правовідносини є самостійним видом внутрішніх аграрних правовідносин у фермерському господарстві. Вони «служать підвалинами, субстанцією інших аграрних правовідносин», як зауважує В.Ю. Уркевич [18, с.165]. Членами фермерського господарства за законодавством України є тільки громадяни, здебільшого, тими громадянами, що створюють фермерське господарство, є селяни [6, с.171].

Однак, чинне законодавство взагалі не містить норм, які би встановлювали порядок вступу (прийняття) осіб до членів фермерського господарства. Лише ч. 4 ст. 1 Закону України «Про фермерське господарство» визначає, що порядок вступу до господарства й виходу з нього зазначаються у статуті господарства [2]. Науковці відзначають, що, оскільки фермерське господарство базується, в основному, на сімейних традиціях і правилах, то й законодавець не має можливості жорсткого втручання в ці відносини [19, с.47]. На відміну від України, у законодавстві країн СНД містяться норми, які визначають порядок вступу та виходу із фермерського господарства (ст. ст. 9, 10 Закону Республіки Білорусь «Про селянське (фермерське) господарство» [8], ст. 15 Закону Республіки Молдова «Про селянські (фермерські) господарства» [4]).

Ст. 14, 15 Закону України «Про фермерське господарство» визначають права та обов'язки членів фермерського господарства, проте даний перелік прав стосується в основному відносин

землекористування. Таким чином, визначені законом права та обов'язки членів фермерських господарств є недостатньо повними. Щодо інших держав СНД, то в законодавстві, що регулює діяльність фермерських господарств, містяться положення щодо прав та обов'язків їх членів (зокрема, ст. 14 Закону Республіки Білорусь «Про селянське (фермерське) господарство» [8], ст. 15 Федерального Закону Російської Федерації «Про селянське (фермерське) господарство» [20]).

Тому варто врахувати досвід законодавчого регулювання країн СНД та визначити порядок прийняття нових членів до фермерського господарства, підстави припинення членських відносин, підстави виключення зі складу фермерського господарства, перелік прав та обов'язків членів господарства.

Майже не врегульованими у чинному законодавстві України залишаються трудові відносини у фермерських господарствах. Трудові відносини в фермерських господарствах носять членський характер, зауважує Н.І.Титова. На думку вченої, норми трудового законодавства не повинні автоматично переноситися на правові акти, що регулюють працю членів фермерських господарств, хоча їхні принципи можуть бути використані як певний зразок для регламентації їхньої праці [6, с.184]. Варто погодитися із такою думкою, адже використання праці у сільськогосподарському виробництві має свої характерні особливості.

В деяких державах СНД трудові відносини у фермерських господарствах врегульовані більш детально. Так, це ст. 8 Закону Республіки Молдова «Про селянське (фермерське) господарство» [4], ст. 13 Закону Республіки Казахстан «Про селянське або фермерське господарство» [9]. Варто звернути увагу на регулювання трудових відносин за законодавством Азербайджану. У фермерських господарствах Азербайджану може використовуватися наймана праця, однак, заробітна плата найманим працівникам фермерських господарств виплачується в першу чергу, і не залежить від результатів діяльності господарства (ч. 3 ст. 31 Закону «Про селянське (фермерське) господарство» [21]). Вказане положення є справедливим, адже правовий статус членів фермерсько-

го господарства та найманих працівників має низку відмінностей, бо члени фермерського господарства несуть ризики, пов'язані з його діяльністю, яка залежить від багатьох чинників (погодних, кліматичних умов тощо), а тому не завжди можуть отримати очікуваний прибуток. Виходячи з досвіду законодавчого регулювання цих держав та більш детально врегулювати трудові відносини у Законі України «Про фермерське господарство».

Висновки. 1. Фермерське господарство є самостійною організаційно-правовою формою ведення товарного сільськогосподарського виробництва в Україні та державах СНД. Фермерські господарства у цих державах функціонують як зі статусом юридичної особи, так і без, проте, незалежно від цього, здійснюють виробництво, переробку та реалізацію сільськогосподарської продукції з метою отримання прибутку, використовуючи землі сільськогосподарського призначення.

2. Ключовою ознакою фермерського господарства є сімейно-трудоий характер. Цю ознаку слід закріпити у законодавчому визначенні поняття «фермерське господарство» в чинному законодавстві України. Також доцільним є визначення поняття «фермер» з урахуванням даної ознаки фермерського господарства в Україні та досвіду законодавчого регулювання держав СНД наступним чином: це дієздатний громадянин України, який має досвід роботи у сільському господарстві або сільськогосподарську кваліфікацію та займається веденням товарного сільськогосподарського виробництва на землях сільськогосподарського призначення шляхом створення фермерського господарства, з використанням особистої праці та праці його членів сім'ї та родичів.

3. Майно належить фермерському господарству в Україні та державах СНД на праві власності як юридичній особі, або на праві спільної сумісної чи спільної часткової власності членам фермерського господарства. Наявність статусу юридичної особи фермерського господарства за законодавством України дає йому можливість виступати самостійним учасником ринкових відносин.

4. Передумовою створення фермерського господарства у всіх державах є отримання у встановленому порядку земельної ділян-

ки зі складу земель сільськогосподарського призначення. Варто використати досвід законодавчого регулювання земельних відносин у фермерських господарствах держав СНД та доповнити чинне законодавство України положенням про необхідність доповнення переліку документів, які подаються громадянином для отримання земельної ділянки, також програмою ведення майбутнього фермерського господарства. Також у законодавстві слід закріпити особливості володіння, користування та розпорядження земельними ділянками фермерським господарством в Україні.

5. Враховуючи досвід законодавчого регулювання країн СНД слід визначити в Законі України «Про фермерське господарство» порядок прийняття нових членів до фермерського господарства, підстави припинення членських відносин, підстави виключення зі складу фермерського господарства, перелік прав та обов'язків членів господарства. Також слід детально врегулювати трудові відносини у фермерських господарствах, зокрема, розмежувати правовий статус членів фермерських господарств та найманих працівників.

1. *Сільське господарство України. Статистичний збірник.* – К., 2014 р. – 400 с.
2. *Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV // Відом. Верхов. Ради України.* – 2003. – № 45. – Ст. 363.
3. *Фермерське господарство: правові засади створення, функціонування та припинення: Навчально - практичний посібник / Шульга М.В., Жушман В.П., Кулинич П.Ф., Уркевич В.Ю.; за заг. ред. М.В.Шульги.* – Х.: ТОВ «Одіссей». – 2004. – 464 с.
4. *О крестьянских (фермерских) хозяйствах: Закон Республики Молдова от 03.11.2000 г. №1353-XIV [Электронный ресурс].* – Режим доступа : <http://www.law-moldova.com/laws/rus/crestjanskih-hozeaistvah-ru.txt>
5. *Беженар Г.М. Правове регулювання використання земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.06 / НАН України ; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького.* – К., 2007. – 20 с.
6. *Титова Н. І., Ваццишин М. Я. Фермерське господарство як організаційно - правова форма реалізації громадянами України прав на землі*

- // Землі сільськогосподарського призначення: права громадян України / Н.І.Титова, В.І.Федорович, М.Я. Ващишин та ін. ; за ред. Н.І.Титової. // Львів: ПАІС. – 2005. – С. 167 - 193.*
7. Проценко Т.П. Правовий режим майна селянських (фермерських) господарств України : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Т.П. Проценко ; НАН України; Інститут держави і права ім.В.М.Корецького. – Київ, 1996. – 20 с.
 8. О крестьянском (фермерском) хозяйстве : Закон Республики Беларусь от 18.02. 1991 г. №611-ХІІ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pravo.levonevsky.org/bazaby/zakon/zakb1486.htm>
 9. О крестьянском или фермерском хозяйстве : Закон Республики Казахстан от 31.03.1998 г. № 214-І [Электронный ресурс]. – Режим доступа:http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1009109
 10. О крестьянском (фермерском) хозяйстве : Закон Кыргызской Республики от 11.03.1999 г. № 142 [Электронный ресурс]. – Режим доступа:<http://www.cawater-info.net/library/rus/iwrm/farmer3.pdf>
 11. Титова Н.І. Селянське (фермерське) господарство України: правове регулювання, поняття, ознаки, перспективи / Титова Н.І. // Право України, 1995. – №9-10. – С.14-18
 12. Логуш Л.В. Фермерство в США: правові аспекти (досвід для України) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.06 / Л.В. Логуш ; Львівський державний університет ім.І.Франка. – Львів, 1997. – 24 с.
 13. О фермерском хозяйстве: Закон республики Узбекистан от 30.04.1998 г. № 602-І [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.lex.uz/Pages/GetAct.aspx?lact_id=5826
 14. Ващишин М.Я. Земельні правовідносини у селянських фермерських господарствах: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.06 / М.Я. Ващишин ; Львівський національний університет ім.І.Франка. – Львів, 2000. – 18 с.
 15. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України від 22.06.1993 р. № 3312-ХІІ // Відом. Верховн. Ради України. – 1993. – № 32. – Ст. 341.
 16. Єрмоленко В.М. Правовий режим майна фермерського господарства / Єрмоленко В.М. // Підприємництво, господарство і право, 2005. – №12. – С.65-69
 17. Золотухін О. Ліквідація фермерського господарства / О. Золотухін // Вісник податкової служби, 2006. – № 12. – С.38-41

18. Уркевич В. Ю. *Проблеми теорії аграрних правовідносин: моногр.* / В. Ю. Уркевич. – Х.: Харків юридичний, 2007. – 496 с.
19. Жушман В. *Правове регулювання майнових аспектів діяльності фермерських господарств за новим законодавством: окремі проблеми* / В. Жушман, В. Уркевич // *Право України*, 2004. – № 6. – С. 46-50.
20. *О крестьянском (фермерском) хозяйстве: Федеральный Закон РФ от 11.06.2003 г. № 74-ФЗ // Собр. законодательства РФ. – 2003. – № 24. – Ст. 2249.*
21. *О крестьянском (фермерском) хозяйстве: Закон Азербайджанской Республики от 05.11.1996 г. № 188-ІГД [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.crossna.narod.ru/lows/12/03.htm>*

Костур О.Д. Фермерське господарство як організаційно-правова форма ведення товарного сільськогосподарського виробництва в Україні та державах СНД: порівняльно-правовий аналіз

У статті здійснено порівняльно-правовий аналіз правового статусу фермерських господарств за законодавством України та держав СНД. Автором досліджено порядок створення та припинення діяльності таких господарств, майнові, земельні, членські, управлінські, трудові та інші правовідносини, які виникають у процесі їх діяльності. На підставі проведеного дослідження зроблено висновки щодо удосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: фермерське господарство, товарне сільськогосподарське виробництво, землі сільськогосподарського призначення, фермер.

Костур О.Д. Фермерское хозяйство как организационно-правовая форма ведения товарного сельскохозяйственного производства в Украине и странах СНГ: сравнительно-правовой анализ

В статье осуществлен сравнительно-правовой анализ правового статуса фермерских хозяйств по законодательству Украины и стран СНГ. Автором исследованы порядок создания и прекращения деятельности таких хозяйств, имущественные, земельные, членские, управленческие, трудовые и иные правоотношения, которые возникают в процессе их деятельности. На основании проведенного исследования сделаны выводы по совершенствованию действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: фермерское хозяйство, товарное сельскохозяйственное производство, земли сельскохозяйственного назначения, фермер.

Kostur O.D. Farming as a legal form of commercial agricultural production in Ukraine and CIS countries: a comparative legal analysis

This article provides a comparative legal analysis of the legal status of farms under the laws of Ukraine and CIS countries. The author investigated the establishment and termination of farms, property, land, membership, management, labor and other legal relations arising in the course of their activities. Based on the research conclusions on improving the current legislation of Ukraine.

Keywords: farm, commercial agriculture, farm land, farmer.